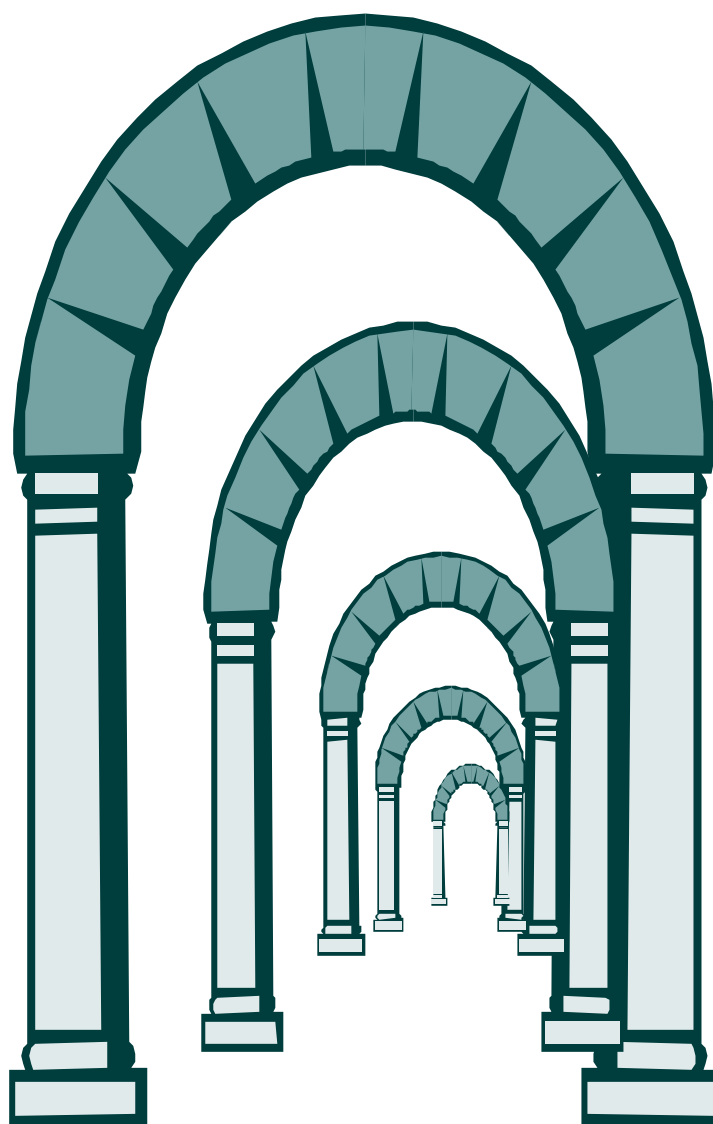

KUNSKAPSLYFTET PÅ FOLKHÖGSKOLA?

- ETT SAMTALSMATERIAL

baserat på en undersökning av deltagarnas motiv för studier och för valet av folkhögskola samt deras syn på undervisningen av Eva Andersson, Monica Larson och Gun-Britt Wärvik vid Göteborgs universitet.

BAKGRUND OCH GRUNDLÄGGANDE FRÅGESTÄLLNINGAR

Hösten år 2000 presenterade Eva Andersson, Monica Larsson och Gun-Britt Wärvik på Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs Universitet en av FBR initierad studie om Kunskapslyftet på folkhögskola (nedan ständigt benämnd : studien). Studien tog sin utgångspunkt i kursdeltagarna och analyserade deras motiv för studier, val av folkhögskola och deras syn på undervisningen och vad de vill få ut av den.

FBR uppdrog åt undertecknad att arbeta fram ett samtalsmaterial kring studien.

Forskarna konstaterar att **resultaten är generaliserbara** för deltagare på folkhögskolornas övriga allmänna kurser och **bekräftar tidigare undersökningars** bild av folkhögskolan. En övervägande majoritet av **deltagarna är nöjda** med sin utbildning, **positiva** till undervisningen och framför allt **positiva till lärarnas engagemang**.

Är då allt gott och väl? Nej! Studien problematiserar, som jag ser det, tre olika områden, som är viktiga att diskutera på alla folkhögskolor:

- Deltagarna är framför allt nöjda med utbildningens utformning, dvs. med sammanhållna studier och klasser, schemalagda och lärarledda lektioner samt med ansträngningarna från skolan att skapa ett tryggt och socialt positivt klimat. När det gäller undervisningens pedagogik så skiljer den sig enligt deltagarnas uppfattning inte från övrig vuxenutbildning.
Min fråga blir: Finns ”folkhögskolemässighet” och ”folkbildningspedagogik”?
Vet skolorna och dess lärare vad det är och kan de formulera det i teorin och omsätta det i praktiken? Deltagarna i studien kan inte beskriva vad som kännetecknar folkhögskolans undervisning. Spelar det någon roll? Går ”folkhögskolemässighet” inte att beskriva? Sitter det i väggarna?
- Studien visar att både kursdeltagare och lärare har en **kluven inställning till studieomdömen** och framför allt att det finns brister i informationen till de studerande om avsikten med och utformningen av studieomdömena.
Min fråga blir: Hur tar skolan och dess lärare sitt ansvar för något som har en avgörande betydelse för den enskilde studerandes framtid? En kluven inställning skapar osäkerhet. Om skolan är missnöjd med det nuvarande systemet måste man göra klart för sig hur man vill att systemet med omdömen skall vara och arbeta för en medvetenhet och för en eventuell förändring.
- Studien bekräftar resultaten från andra undersökningar om folkhögskolan: den **ideologiska profilen** är inte tillräckligt synliggjord för de studerande.
Min fråga blir: Har och vill folkhögskolorna ha en tydlig profil? Vilken är den? Hur synliggör den enskilda skolan den? Är profilen viktig för hela skolan eller bara för de långa särskilda kurserna?

Folkhögskolans frihet innebär att varje skola har ett **ansvar** för att verksamheten äger rum inom överenskomna ramar och enligt statens uppdrag till folkhögskolan. Därmed är kompetensutvecklingen ett ansvar för den enskilda skolan. Målskrivning och utvärdering är folkhögskolans medel till utveckling och förändring. Därför är det naturligt, att varje skola speglar sitt sätt att fungera mot resultaten av de utvärderingar som staten eller FBR låter göra. Detta diskussionsmaterial skulle kunna vara ett led i skolans pågående kompetensutveckling.

FBR anser att resultaten av studien bör medvetandegöras och diskuteras på folkhögskolorna. Detta material är tänkt som ett underlag för de samtalen. Förhoppningsvis kan samtalen bygga nya strukturer och öppna nya perspektiv, som valv, bakom valv.....

ROMANSKA BÅGAR

Inne i den väldiga romanska kyrkan trängdes turisterna i halvmörkret.

Valv gapande bakom valv och ingen överblick.

Några ljuslågor fladdrade.

En ängel utan ansikte omfamnade mig och viskade genom hela kroppen:

”Skäms inte för att du är människa, var stolt!

Inne i dig öppnar sig valv bakom valv oändligt.

Du blir aldrig färdig, och det är som det skall.”

Jag var blind av tårar

och föstes ut på den solsjudande piazzan

tillsammans med Mr och Mrs Jones, Herr Tanaka och Signora Sabatini

och inne i dem alla öppnade sig valv bakom valv oändligt.

(av Tomas Tranströmer)

Samtalsmaterialets frågor att reflektera över kan tyckas oproblematiska och uppmuntra till självklara svar. Men det är en sak att tyst formulera svar för sig själv och en helt annan sak att beskriva sin syn på den egna skolan inför kollegor och framför allt att få möjlighet att samtala! Frågorna kan treva efter svar och kan finna flera och motstridiga svar. Ofta kan de ge upphov till nya frågor. Själva sökandet efter svar är poängen – de som samtalar så växer som människor och folkhögskolan utvecklas. Prova!

Huaröd i juli 2001.

Birgitta Reimer

STUDIENS SYFTE

Studien: "Kunskapslyftet på folkhögskola" avser att belysa Kunskapslyftet sett ur deltagarnas perspektiv. Uppläggningsen var sådan att deltagarna själva skulle få komma till tals och kombinerar intervjuer och enkäter. Datainsamlingen gjordes under våren 1999 på fem folkhögskolor.

URVAL AV FOLKHÖGSKOLOR

De 146 folkhögskolorna delades in i fem storleksgrupper med avseende på antalet studeranden, (1) färre än 100 studerande, (2) 101-150 studerande (3) 151-200 studerande, (4) 201-250 studerande och (5) fler än 251 studerande. Andelen kunskapslyftsdeltagare delades in i tre grupper (1) mindre andel än 25% (2) 26-45 % och (3) större andel än 46%. Urvalet gjordes så, att en folkhögskola från var och en av storleksgrupperna och minst en folkhögskola från varje andelsgrupp togs med. Skolor från olika geografiska områden samt skolor belägna i såväl glesbygd som mindre och större städer valdes ut. Ur dessa grupper valdes så skolor med olika huvudmän samt skolor med respektive utan internat. Avsikten var inte att resultaten skulle vara statistiskt generaliserbara utan att beskriva olika sätt att resonera och därigenom kunna identifiera vanliga mönster hos deltagarna.

Gemensamt för de utvalda skolorna är, att man inte särskiljer Kunskapslyftet från den övriga verksamheten. Deltagarna läser i samma studiegrupp oavsett finansieringsform.

URVAL OCH GENOMFÖRANDE AV INTERVJUERNA

Vid de fem skolorna valdes 10 procent av antalet kunskapslyftsdeltagare ut för intervju, dock minst 7 personer från varje skola. På så sätt fick man ett urval på 49 deltagare. Urvalet av de enskilda deltagarna gjordes av någon på skolan. Av de 49 intervjuade var 30 kvinnor och 19 män. Alla utom en gick på allmän linje. Sju personer studerade sitt tredje år, 17 personer sitt andra år och 21 personer studerade sitt första år på folkhögskola. Samtliga som hade kallats till intervju kom. Skolorna hade ordnat med lokaler och intervjuerna kunde genomföras i lugn och ro. Ambitionen var att få intervjupersonerna att fundera kring varför man deltog i utbildningen, varför man hade valt just folkhögskolan och hur man såg på sin utbildningssituation.

I resultatkapiteln av studien presenteras de intervjuade inte med sina riktiga namn och när det gäller citaten är dessa i vissa fall omskrivna för att underlätta läsningen.

GENOMFÖRANDE AV ENKÄTSTUDIEN

För att pröva om deltagarna vid skolorna i urvalet skilde sig på något avgörande sätt från deltagarna i det nationella urvalet beslöt man att använda sig av samma enkät som den som användes i den statliga utvärderingen av Kunskapslyftet. Enkäten delades ut till samtliga studerande på de fem skolorna. Svarsfrekvensen på enkäten varierar mellan de olika skolorna från 59 – 94 procent.

DELTAGARNAS MOTIV FÖR ATT STUDERA

Av de intervjuade har 21 personer sökt sig till utbildningen just i avsikt att skaffa sig utbildning.

Ungefär lika många, 20 personer har sökt sig till utbildningen som ett sätt att hantera en mer eller mindre problematisk livssituation.

En tredje grupp, 8 personer, har underordnat sig i någon annans avsikt när det gäller att delta i utbildningen.

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Hur stämmer detta med er egen skolas deltagare? Vilka är deras motiv för studier? Vilka konsekvenser får detta för skolans sätt att lägga upp undervisningen?

I den grupp som uttrycker att utbildningen är ett led i en mer långsiktig utbildningsplan kommer sju från samma folkhögskola. Av dessa säger flera att det råder en ”betygshets” på skolan och att det gäller att få en fyra i betyg för att kunna söka vidare till högskolan. Sex av dem som inte ser utbildningen som ett led i en mer långsiktig plan kommer från en annan folkhögskola. Dessa betonar helt utbildningens ”inre” värde för individen.

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Hur skulle de studerande på er skola ha svarat? Finns det en kultur på er skola som innebär att man talar mycket om vikten av att få bra omdömen? Eller är det snarare de inre värdena av utbildning som betonas? Vilka konsekvenser får det ena eller det andra för undervisningen?

För den tredje gruppen innebar deltagandet i Kunskapslyftet att de förändrade sin syn på utbildning. De påbörjade sina studier därför att någon annan ville det, men efter hand hade de funnit sig väl tillrätta och var mycket positiva till sina studier. Kunskapslyftet innebar, att de fick upp ögonen för att utbildning inte behöver vara något negativt.

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Vilken betydelse har rekryteringen till folkhögskolan för utjämning av utbildningsklyftor och för folkhögskolestudiernas roll att öka självförtroendet hos deltagarna? Hur rekryterar ni deltagare till er skola? Hur tacklar ni utmaningen att rekrytera extremt korttidsutbildade, deltagare med sociala problem och deltagare med bristande motivation?

Vad skulle ni vilja att era kursdeltagare svarar på frågan: Varför väljer du denna skola? Har ni frågat dem?

FOLKHÖGSKOLANS PEDAGOGIK

”YTTERST FÅ AV DELTAGARNA TOG UPP UNDERVISNINGENS UPPLÄGGNING NÄR DE SKULLE MOTIVERA VARFÖR DE VALT ATT STUDERA JUST VID EN FOLKHÖGSKOLA”

Motiv för att välja folkhögskola:

”Lugnt tempo, sammanhållna klasser, en trygg social miljö”

3 st. intervjuer:

”Och så ville jag gå precis här, på den här folkhögskolan. Jag hade varit här och hälsat på och folkhögskolan valde jag för att det passar mig. Det är mycket grupparbete. Man tar hänsyn till att det är en social miljö man är i. Om man studerar på Komvux är det mera att proppa ner kunskaper i halsen, alltså det är mycket mer korvstoppning. Jag har haft bekanta som gått på Komvux, min syster har gått på Komvux. (...) Det är ett oerhört uppdrivet tempo och man har inte en egen klass och klassrum som man har här, och det visste jag. Jag var här när det var öppet hus. (...) Jag tyckte om miljön här ute när jag var på besök och så valde jag det. Jag tyckte samtidigt att det var en helt annan atmosfär här. Det var inte elever här och lärare där. Jag kände det som en enda stor familj. man har ju stor trygghet här. Och sen alla som jag har pratat med tycker att det har varit toppen.” (Doris)

”Det är ju en sak jag bara har hört, men dom sa att man fick jobba hårdare på Komvux än vad man fick göra på folkhögskolan och då tänkte jag att då tar jag inte Komvux utan folkhögskolan. Det var hårdare tempo på Komvux sade dom. Men det vet ju inte jag, det är bara vad jag har hört. Jag vill jobba i min egen takt.” (Ditte)

”Att det blev en folkhögskola var ju att nivån skulle vara lämpligare än Komvux. Jag antog att det skulle vara en lämpligare takt för en som var ovan. Jag förstod ju att du läser i lagom takt och gruppen följer varandra. I Komvux väljer man olika ämnen och det är snabb takt, mycket eget arbete. För snabb takt, man skall vara studievän. Jag antog att det skulle bli för jobbigt att hänga med och det tror jag fortfarande.” (Bo)

”Det deltagarna främst refererar till är det lugnare studietempot, de sammanhållna klasserna, den sociala gemenskapen och närheten till bostaden. Uppläggningsen av arbetet i klassrummet berörs däremot sällan som förklaring till valet av anordnare. Det är intressant att notera att deltagarna, trots att de ibland har dåliga erfarenheter av sin tidigare skolgång, söker sig till en utbildning där utformningen av studierna liknar den som man har i grundskolan.” (sid. 76)

Det visar sig, att när deltagarna tar upp den pedagogiska miljön på folkhögskola som motiv för sitt val, så relaterar de ofta till Komvux. Författarna reflekterar: ”vad menar deltagarna exempelvis när de säger att folkhögskolan har ett lägre tempo än Komvux? Känns tempot långsammare i och med att dagarna är mer sammanhållna? En annan tanke är, att studierna ofta bedrivs under längre tid, tex. över tre år. Även om de då innefattar en större mängd stoff upplevs studierna möjligen ske i lugnare tempo. Ytterligare en förklaring skulle kunna vara att studierna uppfattas som långsammare när de bedrivs på skolan och inte i hemmet där man

dels är ensam studerande, dels riskerar att samtidigt ha krav på sig att göra en massa annat, som att ta hand om barnen. Kanske upplevs själva miljön som lugn och tempot därför också som lugnare? I vår studie fanns det alltså nästan inget stöd alls för att deltagarna hellre skulle ha gått på Komvux, vilket den speciella delstudien om folkhögskolan i SUFO kom fram till.” (citerat från sid. 77)

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Skulle de studerande på er skola också uppleva tempot som lägre än tempot på Komvux? Har ni andra funderingar på orsaker till detta än dem som redovisas ovan? I så fall vilka? Är ett långsammare eller snabbare tempo ett medvetet val från skolan?

På sidan 109 skriver författarna: ” När deltagarna uppgav att de hade valt folkhögskola på grund av den pedagogiska miljön hade de oftast tagit fasta på aspekter som hade att göra med utbildningens utformning: de sammanhållna studierna (ofta fleråriga linjer), de sammanhållna klasserna, vad de beskrev som ett ”lägre”tempo, samt de schemalagda och lärarledda lektionerna. För dessa deltagare, oavsett om de valde folkhögskolan självmant eller ej, förefaller utformningen av utbildningen och studierna ha betytt stor trygghet. **Tryggheten ligger förmodligen i att utformningen är välkänd. Den liknar i stort sett den modell som används i den svenska grundskolan. Tryggheten kan också ligga i att deltagarna slipper ta ansvar för vissa beslut**, dvs. de slipper att göra så många val. Utbildningen ges i paketform som de får ta som den är. I paketet ingår ofta aktiviteter för att främja en social gemenskap mellan deltagarna, vilket många kan antas vara lockade av. Både intervjuerna och enkätsvaren ger tydligt stöd för att **den sociala miljön har stor betydelse**. Eftersom de allra flesta kunskapslyftsdeltagare bor utanför skolan får man dra slutsatsen att folkhögskolorna har lyckats behålla en socialt sammanhållen och trygg miljö trots att internatformen tappat mark. **Kanske är det också så att man pratar mer om den sociala sidan av studierna på folkhögskolan och betonar betydelsen av den starkare än vad andra anordnare gör**. Detta skall inte underskattas. Det kan bli en självuppfyllande profetia som har en stor positiv betydelse också för själva studierna.”

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Författarna menar att en anledning till att deltagarna beskriver utbildningen som ”trygg” beror på att utformningen liknar den modell som används i den svenska grundskolan! Är det det mönster som er skola använder sig av vid utformningen av utbildningen? Hur reagerar ni på författarnas påstående?

En annan anledning ser författarna i att deltagarna slipper ta ansvar för vissa beslut. Utbildningen ges i paketform. Hur reagerar ni på detta påstående om man sätter det i relation till att deltagarna tänker sig studierna i en långsiktig utbildnings plan? Vidare skriver författarna att både intervjuerna och enkätsvaren ger tydligt stöd för att den sociala miljön har stor betydelse. Hur arbetar er skola med detta med hänsyn till att 20 av de 49 intervjuade väljer utbildning för att komma ifrån en problematisk livssituation?

På sidan 120 ställer sig författarna frågan: vilken roll kommer folkhögskolan att få i den nya vuxenutbildningen? De svarar själva: folkhögskolan kommer även i fortsättningen att erbjuda ett alternativ om man håller fast vid att ha den sammanhållna utbildningen som många människor har behov av.

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Hur reagerar ni på ovanstående? Folkhögskolans framtid – krävs mer?

UNDERVISNINGEN PÅ FOLKHÖGSKOLAN

”En övervägande majoritet är i allmänhet nöjda med utbildningen på folkhögskolan och tror att den kommer att bli användbar för dem i framtiden. Drygt en tredjedel av deltagarna på allmän linje är mycket nöjda och hälften av eleverna är ganska nöjda. De som är negativa utgör tillsammans knappt 4 procent.”

”I deltagarnas beskrivning av undervisningen på folkhögskolan framträder olika former där en stor skillnad utgörs av hur deltagare inhämtar nya kunskaper. I deltagarnas beskrivningar kan man se hur de olika strukturerna som framträder också innebär skilda sätt att se på lärande: att reproducera kunskap eller att producera kunskap” (citerat från sidorna 78 och 79)

ATT REPRODUCERA KUNSKAP

Att reproducera kunskap innebär en undervisning, som är uppbyggd så, att ämnets innehåll förs över från den som har kunskap till den som inte har. Resultaten i studien visar tre skilda sätt att lägga upp undervisningen där deltagarna lär sig att reproducera kunskap

- Individuellt upplagda studier som styrs av kursmaterialet. Undervisningen sker i grupp och alla arbetar enskilt utifrån läromedlet i sin egen takt.
- Klassvis upplagda studier som styrs av läraren. Läraren föreläser och deltagarna har en studiebok för självstudier. Alla i klassen skall lära sig samma sak i samma takt.
- Deltagaraktivt upplagda studier som är innehållsligt styrda av läraren. Deltagarna får själv söka kunskapen, men vad hon skall lära sig och vad som är viktigt styrs av läraren.

Tre intervjuer:

”I matte jobbar vi självständigt, vi sitter tillsammans, men alla jobbar för sig. Vi är på olika nivåer och han går runt. Han är där som stöd då och då.” (Berit)

”Naturkunskap är ett svårt ämne, med mycket kemi och fysik och laborationer. Vi får läsa ett stycke varje vecka, och får sedan svara på frågor. Så går läraren igenom det, så det är ju ett litet läxförhör på sätt och vis. Mot principerna på folkhögskolan, fast det är bra, för då läser man ju in. Vi följer en speciell bok, har haft ett prov. Vi har haft nåt litet grupparbete, annars är det att han pratar och vi antecknar.” (Lisbeth)

”Vi har en bok från antiken och framåt. Ofta så kanske hon delar ut namn på viktiga personer under den tiden, och så får vi ta reda på viktig information om den personen till veckan därpå och så skall vi redovisa inför klassen om detta.” (Lena)

ATT PRODUCERA KUNSKAP

Då är undervisningen upplagd så, att deltagarna själva producerar den kunskap som utgör innehållet i kursen. Läraren får en handledande roll och hjälper deltagarna att hitta vägar att söka kunskap och nå förståelse.

En intervju:

”Man får välja ut ett land eller en författare och gå in på det litet djupare. (...) Man läser, hittar material, kanske någon film, man gör arbeten, lämnar ut även till läraren och så gör man en redovisning. (...)Man kan göra det i grupp, men de flesta gör det individuellt.” (Leif)

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Vilken syn på kunskap har ni på er skola? Exemplifiera och konkretisera! Finns en specifik kunskapssyn som är generell för folkbildningen/folkhögskolan? Hur märks i så fall den på er skola?

LÄRARENS ROLL I UNDERVISNINGEN

Författarna skriver: ”Deltagarna pekade också ut lärarnas stora betydelse för tryggheten, dels genom att de höll ihop studierna och ”visade vägen”, dels genom att de mer allmänt ”alltid fanns till hands”. Man får intryck av att lärarna såg deltagarna som individer och att deltagarna kände att lärarna brydde sig om hur de hade det.” (sid. 109)

Vidare: ”Folkhögskollärarens kvalitet låg enligt deltagarna i vår studie snarare i deras förhållningssätt och hur de bemötte deltagarna på ett allmänt plan, än i hur de lade upp sin undervisning.” (sid.113)

Två intervjuer:

”Dom är inte så stränga lärarna. Tyvärr tycker jag nog. Lite mer piska vore nog inte dumt för det är många som glider undan fast dom kan, dom orkar inte bry sig. (...) Klassen är inte riktigt sammansatt det är för många som bara glider omkring, lite yngre, som är yngre än mig; ja det är väl inte så viktigt att studera, det är roligast att bo på skolan och festa på kvällarna.”(Lena)

”Det är olika, ibland kan dom inte hjälpa en, ibland tycker dom att man är duktig ändå. Ibland går man hem och lipar och tycker att man kört huvudet i väggen. Att det orkar jag inte, varför skall jag ha det så här som är så lätt för andra människor.” (Lisa)

”En femtedel av deltagarna är mycket positiva till det stöd de får när de får svårigheter i sina studier, 43 procent är ganska positiva och 30 procent ger ett ganska neutralt svar. De som inte tycker att de får stöd i den omfattningen som behövs utgör tillsammans 7 procent. De är inte så många av alla deltagare, men **detta är elever som behöver uppmärksammas särskilt.**” (sid. 87)

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Vilka är lärarnas roller på er skola? Hur uppmärksammas deltagare med studiesvårigheter? Finns det 7 procent missnöjda också på er skola? Finns en lärarroll som är specifik för folkbildningen? Hur ser den ut?

INFLYTANDE PÅ STUDIERNA

”Folkhögskolans ideologi bygger på en tydligt uttalad demokratisk grundsyn, där undervisningen skall utgå från deltagarna och dessa skall vara delaktiga i vad som händer i deras utbildning” (citerat från sid. 92)

Närmare var femte deltagare anser att de har mycket inflytande på undervisningen och två femtedelar är ganska positiva till det inflytande de har, 27 procent förhåller sig neutrala medan 12 procent inte har särskilt mycket inflytande på sina studier. De allra flesta (4 av 5) av deltagarna anser att de får användning av sina livserfarenheter i studierna. Endast tre procent anger att deras livserfarenheter inte används.

Författarna skriver:

”En mycket stor del av deltagarna på allmän linje gav uttryck för att de var nöjda med undervisningen på folkhögskolorna. När deltagarna i intervjuerna beskrev undervisningen framträdde en bild med varierande arbetsformer. Undervisningen kunde vara upplagd i form av föreläsningar, individuella studier, samt olika former av arbetsuppgifter enskilt eller i grupp. Graden av deltagaraktivitet varierade också enligt deltagarna. I vår analys har vi sett att reproducerande kunskapsinhämtande, respektive kunskapsproducerande verksamhet inte med automatik kan kopplas samman med en viss typ av uppläggningsform. Det skall också sägas att all produktion av ny kunskap kräver reproducerande kunskapsmoment. **Uppläggningsformen av undervisningen, enligt deltagarnas beskrivningar, var starkt kopplad till de enskilda lärarna till deras preferenser och pedagogdidaktiska utgångspunkter. (...) Lärarna bedömdes positivt i flera avseenden av deltagarna i vår studie, oavsett vilken arbetsform de använde. (...) Trots den positiva inställningen till undervisningen var det ytterst få av deltagarna som överhuvudtaget tog upp undervisningens uppläggningsform när de skulle motivera varför de hade valt att studera just vid en folkhögskola. Förmodligen ansåg de inte att det var undervisningens uppläggningsform som särskiljde folkhögskolan från andra utbildningsanordnare. Av detta kan man dra slutsatsen att det är själva variationen de är nöjda med och inte någon enskild typ av arbetsform.** (citerat från sid. 111 f.)

”Liksom i vår studie, betonade deltagarna i den delstudie inom ramen för SUFO som särskilt studerade folkhögskolans verksamhet, att de hade sökt sig till folkhögskolan för att de trodde att den hade ett lugnare studietempo, att den hade fler lärarledda lektioner och erbjöd en starkare social gemenskap än vad Komvux gjorde. Skillnaden mellan folkhögskolestudien inom SUFO och vår studie är att deltagarna i den förra föreföll se folkhögskolan som ett nödvändigt alternativ när de inte trodde sig klara komvux-studier, medan de i vår studie inte verkade attraherades av Komvux överhuvudtaget. Vad är då folkhögskolans särdrag eller ”själ” som företrädarna ofta uttrycker det? Sammanfattningsvis tyder resultaten i vår studie på att denna verkar ligga främst i hur folkhögskolan utformar sina utbildningar och i den miljö man lyckas skapa, en miljö som förenar utbildning och social gemenskap. (...) **Just kombinationen lärande (utbildning) och gemenskap verkar alltså vara kärnan i hela folkbildningen.** (citerat från sid.110f)

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Det finns några intressanta påståenden i texten:

Folkhögskolans särdrag eller "själ" tycks enligt studien ligga främst i hur folkhögskolan utformar sina utbildningar och i den miljö man lyckas skapa, en miljö som förenar utbildning och social gemenskap.

Är detta folkhögskolans "själ"? Är detta, som författarna menar, "kärnan i hela folkbildningen"?

2. Uppläggningsen av undervisningen var starkt kopplad till de enskilda lärarna, till deras preferenser och pedagogiskdidaktiska utgångspunkter.

Finns det på er skola någon genomgående pedagogisk linje? Finns på skolan något pedagogiskt samtal? Studien refererar till en undersökning 1986 av Sundgren. Den visade, att det då fanns en motsättning mellan olika syften och krav som folkhögskolan verkade under. Motsättningen grundade sig bland annat i olika tolkningar av begreppen kunskap och bildning. Finns idag detta dilemma (bildning eller utbildning)? Är det idag mer legitimt att förespråka en traditionellt upplysningsbetonad undervisning?

3. I studien framkom att den pedagogiska miljön på folkhögskola också utgörs av den sociala sidan av studierna och möjligheterna till fritidsaktiviteter. Studien refererar till en undersökning av B Gustavsson "Bildning i vår tid" där han menar att folkhögskolan kan tjäna som kompensation för en gemenskap som gått förlorad i det övriga samhället.

Är detta något som ni på er skola reflekterat över? Stämmer det med er erfarenhet?

4. Ytterst få av deltagarna tog överhuvudtaget upp undervisningens uppläggning när de skulle motivera varför de valt att studera just vid folkhögskola. Förmodligen ansåg de inte att det var undervisningens uppläggning som särskiljde folkhögskolan från andra utbildningsanordnare.

Vilka tankar får ni av detta påstående? Är det variationen de är nöjda med och inte någon enskild typ av arbetsform?

5. När deltagarna skulle beskriva undervisningen pratade de ibland om det "egna ansvaret" och "självständigheten i studierna". De lade olika mening i orden. Ibland betydde "det egna ansvaret" att de själva fick ta ansvar för hur mycket av sig själva och av sin tid de ville satsa, ibland menade deltagarna att de fick ta ansvar för olika val av undervisningsinnehåll och någon gång menade de att de fick ta ansvar för den sociala gemenskapen.

Hur balanserar ni på er skola deltagarnas eget ansvar mot skolans ansvar och mot deltagarnas behov av trygghet i att slippa ta ansvar genom att undervisningen "ges i paketform" och liknar grundskolans modell?(se ovan!)

Finns det en motsägelse i det förhållande att folkhögskolan å ena sidan hyllar deltagarnas självständighet och självständiga kunskapssökande, samtidigt som man strukturerar studierna ganska hårt med mycket lektionsbunden undervisning?

OMDÖMETS BETYDELSE

”DETTA VERKAR VARA EN HET POTATIS PÅ VISSA STÄLLEN” (sid. 117)

Systemet med studieomdömen har stor betydelse för deltagarna oavsett om de är medvetna om det eller ej. Ett motiv för att söka Kunskapslyftet på folkhögskola är att komma in på högskolan och då behöver de flesta deltagarna det högsta omdömet för att komma in.

En intervju:

”Det är ju så att vi tyvärr är en bra klass, det är ganska hård konkurrens just nu. Det gör att hälften har magsår och tycker att det är jättejobbigt. (Konkurrens om?) Fyran, det högsta betyget som man måste få för att komma in på högskolan. (Är det omdömet du pratar om?) Ett gemensamt omdöme i alla ämnen. (Är det konkurrens om det? Kan inte alla få en fyra?) Nej (...) det är nåt system som folkhögskolan har, att dom bara får de ut ett visst antal (...) Vi är i alla fall sex, sju stycken som kämpar väldigt mycket, sen är det en liten klick som bara glider med. Det är jättejobbigt just nu tycker jag. Det känns som jag får ingen morot. (...) Det märks sista terminen, det är många som mår dåligt.” (Lisa)

Vid intervjuerna framkom, att andra beskriver skolans ”omdöme” på i det närmaste motsatt sätt. Där verkar omdömet i sig inte skapa något arbetstryck.

En intervju:

”Vet inte om man blir bättre, man får bara ett omdöme. I skolan fick man betyg, en femgradig skala.” (Bert)

Vid två skolor trodde deltagarna att de inte alls bedömdes utan bara fick ett skriftligt omdöme. ”... bra om man söker till högskolan. Då söker man ju på kvoten. Då konkurrerar man inte med någon.” (Eskil)

Författarna skriver:

”Även detta förhållningssätt kan leda till problem för den enskilde individen om skolan inte tydligt klargör för deltagarna att de mot slutet av studierna kommer att bedömas. För många av de studerande, oavsett om de är medvetna om det eller inte under studietiden, kommer omdömet att få en stor betydelse om de senare skulle vilja söka till en högre utbildning där folkhögskolestudierna är behörighetsgivande. Den dagen har kontakten med folkhögskolan redan upphört och deltagaren står utan stöd i sin situation.” (sid. 110)

Författarna skriver:

”Men vilken betydelse lägger egentligen folkhögskolan i omdömena och vad kommer det sig att diskussionen utvecklar sig så olika på olika skolor i denna fråga? Detta verkar vara en het potatis på vissa ställen. Det är som om frågan inte existerar bara man inte pratar om den. Men faktum kvarstår, **deltagarna blir bedömda, inte bara i fråga om deras kunskaper utan hela personligheten bedöms.** Ur en aspekt kan man kanske tycka att det finns en god tanke i detta. Omdömet skall kunna tänkas spegla huruvida deltagarna blir de demokratiska medborgare som de enligt målen för folkbildningen skall bli. Problemet är bara, här liksom med betygen i andra skolformer, att man inte klart markerar vem som bär ansvaret om en deltagare får ett lågt omdöme. Är det deltagaren det är fel på eller skolans undervisning? **Omdömet fyller också samma funktion som all annan bedömning som följer en individ, nämligen att det är ett starkt maktinstrument för skolorna.** Sjunker omdömet om en deltagare protesterar alltför mycket i någon fråga? Att omdömena dessutom är relativa i

förhållande till övriga elevers prestationer på skolan blir helt obegripligt både ur individ och ur folkhögskolesynpunkt. Måste en skola alltid få sin beskärda del av odemokratiska dumskallar som förtjänar ettor? Eller, med ett motsatt perspektiv måste alla skolor misslyckas med ett visst antal deltagare eftersom de alltid måste dela ut ett visst antal ettor?” (sid. 117 f.)

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Hur hanterar ni på er skola maktinstrumentet: omdöme?

Vilken betydelse lägger ni i omdömena?

Ett lågt omdöme – är det skolans eller den enskilde deltagarens fel?

Hur vill ni informera deltagarna om omdömets innebörd? Hur vill ni informera om den enskilde deltagarens omdöme?

Hur ställer ni er till att omdömet är relativt i förhållande till övriga deltagares prestationer?

FOLKHÖGSKOLANS PROFIL

FOLKBILDNINGSPROFIL

Författarna skriver: ”När Kunskapslyftet introducerades startade en debatt i Folkhögskolan om folkhögskolornas frihet att själva fastställa målen för verksamheten. Kunskapslyftets mål är mer detaljerade än regeringens mål för den ordinarie folkbildningsverksamheten. (...) Målen för Kunskapslyftet är dock ganska allmänt skrivna och ger utrymme för tolkningar. Man skulle kunna tolka dem så, att det är gymnasiets kärnämnen som skall prägla utbildningen. Man kan också göra en friare tolkning av förordningstexten och på så sätt få till stånd ett bredare utbud av utbildningar och så inom Kunskapslyftets ram, vilket några folkhögskolor gjort.” (sid.119)

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Har Kunskapslyftet påverkar er skolas målskrivning på något sätt? Hur har ni låtit skolans mål påverka er utbildning inom Kunskapslyftet? Hur sätter skolan sin folkbildningsprägel på Kuskapslyftskurserna?

Vidare skriver författarna: ”I mars 1998 kom folkbildningspropositionen där kravet på att undervisningen på folkhögskolan tydligt skulle skilja sig åt från den som anordnas i det offentliga utbildningsväsendet togs bort. Var det en kvalitativ utveckling i kommunerna där vuxenutbildningen började närma sig folkhögskolans uppläggning av undervisningen som gjorde det problematiskt att ha kvar målet? (...) Frågan är bara, som vi tidigare diskuterat, vad som menas med folkhögskolepedagogik. Talar man om utbildningens utformning, undervisningens uppläggning eller betydelsen av de sociala aspekterna?”

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Vad menas med folkhögskolepedagogik? Deltagarna i Kunskapslyftet beskrev enligt studien folkhögskolan genom att kontrastera den mot Komvux och därigenom tala om vad folkhögskolan inte var istället för att beskriva dess kvalitet. Gör man så ”av gammal vana”? Hur gör ni? Beskriv i tre punkter vad som på er skola är folkbildning! Hur för ni detta vidare till era kursdeltagare? Vid rekrytering?

IDEOLOGISK PROFIL

”MYCKET LITET AV INNEHÅLLET OCH MILJÖN RUNT STUDIERNAS FÖREFALLER VARA FÄRGAT AV FOLKHÖGSKOLORNAS HUVUDMÄN OCH IDEOLOGISKA HEMVIST” (sid. 8)

Författarna skriver:

”De motiv kunskapslyftsdeltagarna anger vid valet av folkhögskola framför andra utbildningsanordnare kan grovt sägas vara av fem slag (utan inbördes rangordning): (1) praktiska skäl t ex folkhögskolans geografiska läge, (2) folkhögskolans utbildningsutbud eller målgruppsprofil, (3) folkhögskolans pedagogiska miljö, (4) en önskan om att komma hemifrån till en annan ort och (5) genom rådgivning. **Ingen deltagare har nämnt folkhögskolans huvudman som skäl till att de har sökt just den speciella skolan**, vilket kanske inte är så konstigt med tanke på att vi här har att göra med Kunskapslyftsdeltagare. Dessa återfinns oftast på allmän linje och inte på någon av skolornas profillinjer eller profilkurser,” (sid. 63)

Vidare:

”Våra resultat visar att huvudmannskapet och utbildningsutbudet inte har samma betydelse idag, i alla fall inte bland Kunskapslyftsdeltagarna. **Man kan tvärtom notera att deltagarna i vår studie mycket sällan gav en bild av folkhögskolan som särskilt profilerad.** Mycket lite av innehållet och miljön runt studierna förefaller vara färgat av skolornas huvudmän och ideologiska hemvist.”

ATT REFLEKTERA ÖVER:

Författarna tycks mena att det är OK att skolans huvudmannaprofil inte slår igenom på allmän linje. Vad tycker du/ni?

Hur får den blivande kursdeltagaren vetskap om skolans ideologiska profil?

Beskriv hur skolans ideologiska möter de deltagare som finns på skolan? Hur synliggöres de ideologiska grunderna?

Hur balanserar ni på er skola en tydligt profilerad verksamhet och öppenhet (för andra åsikter t ex)